

Szilázsrozs a szarvasmarha-takarmányozásban: magyar nemesítés a biztonságos tömegtakarmány-termelésért

Miért került előtérbe a szilázsrozs a hazai állattenyésztésben?

A megfelelő mennyiségű és minőségű tömegtakarmány előállítása a szarvasmarha-tartás, különösen a nagy tejtermelésű tehenészetek egyik legfontosabb gazdasági és takarmányozási kérdése. Az elmúlt évek szélsőséges időjárása, a gyakori nyári aszályok és a silókukorica termésbiztonságának ingadozása egyre inkább ráirányította a figyelmet az alternatív tömegtakarmány-növényekre.

Ezek között kiemelt helyet foglal el az őszi rozs szilázs- és szenázscélú termesztése.

A szilázsrozs egyik legfontosabb előnye, hogy az őszi vetést követően kihasználja az őszi és téli csapadékot, tavasszal pedig rendkívül intenzív növekedésre képes. Ennek köszönhetően már viszonylag korán jelentős mennyiségű zöldtömeget és szárazanyaghozamot biztosíthat.

A megfelelő időpontban betakarított rozs kiválóan beilleszthető a szarvasmarha-telepek tömegtakarmány-termelési rendszerébe, és fontos szerepet tölthet be a takarmánybázis diverzifikálásában.

Mi a szilázsrozs legnagyobb előnye?

A szilázsrozs jelentősége nem kizárólag abban rejlik, hogy nagy zöldtömeget képes előállítani. A korszerű tömegtakarmány-termelésben legalább ilyen fontos a hektáronként előállítható szárazanyag-, energia- és fehérjehozam, valamint a betakarított növényi anyag rostemésztetősége.

A jó szilázsrozs:

- nagy zöldtömeget és szárazanyaghozamot biztosíthat,
- korán betakarítható,
- kedvező rostemésztetőségű tömegtakarmány alapanyaga lehet,
- hozzájárulhat a megfelelő strukturális rost biztosításához,
- mérsékelheti a silókukoricától való egyoldalú függőséget,
- jól illeszthető a kettős termesztési rendszerekbe,
- korán felszabadíthatja a területet a következő növény számára,
- javíthatja a gazdaság tömegtakarmány-termelésének biztonságát.

A rozs további agronómiai előnye a jó télállóság és az erőteljes kora tavaszi fejlődés. Mélyre hatoló, fejlett gyökérzetével hatékonyan hasznosítja a rendelkezésre álló talajnedvességet és tápanyagokat.

A szilázsrozs és az aszálykockázat csökkentése

A klímaváltozás hatására a tömegtakarmány-termelés egyik legnagyobb kockázatává a csapadék egyenetlen eloszlása vált. A silókukorica terméseredménye különösen érzékeny lehet a nyári hő- és aszálystresszre, ezért egyre több állattartó gazdaság törekszik arra, hogy több növényfajra alapozza takarmánybázisát.

Ebben a rendszerben a szilázsrozs stratégiai szerepet tölthet be.

Őszi vetésének köszönhetően fejlődésének jelentős része olyan időszakra esik, amikor a párolgási veszteség kisebb, és a növény az őszi, téli, valamint kora tavaszi csapadékot is hasznosítani tudja. A betakarítás pedig még a nyári aszályos periódus előtt megtörténhet.

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a rozs termesztése teljesen független az időjárástól. A termésbiztonságot azonban más időszakban jelentkező időjárási kockázatok határozzák meg, mint például a silókukorica esetében. A két kultúra kombinációja ezért hozzájárulhat a tömegtakarmány-termelés kockázatának megosztásához.

A betakarítás időpontja kulcsfontosságú

A kiváló minőségű rozsszilázs előállításának egyik legfontosabb feltétele a megfelelő betakarítási időpont megválasztása.

A rozs tavasszal rendkívül gyorsan fejlődik. A növény érésével és a szár megnyúlásával nő a rosttartalom és fokozódik a lignifikáció, miközben romolhat a rost emészthetősége. Emiatt akár néhány nap késés is érezhető változást okozhat a betakarított takarmány minőségében.

Ha túl korán történik a kaszálás, kisebb lehet a hektáronkénti szárazanyaghozam, és a növény magas nedvességtartalma a tartósítást is megnehezítheti. Ha viszont túl későn takarítod be, nagyobb biomasszát kaphatsz, de ennek ára lehet a gyengébb emészthetőség és a takarmányérték csökkenése.

A cél tehát nem egyszerűen a lehető legnagyobb zöldtömeg elérése.

A betakarítás optimális időpontját a hozam, a szárazanyag-tartalom, a rostemészthetőség és a takarmányozási cél együttes figyelembevételével kell meghatározni. A szilázscélra nemesített rozsok esetében ezért különösen értékes tulajdonság a koraiság és az a fejlődési dinamika, amely lehetővé teszi a kedvező takarmányozási állapotban történő korai betakarítást.

Magyar rozsnemesítés a tömegtakarmány-termelés szolgálatában

A hazai szilázsrozs-termesztés fejlődésében jelentős szerepet játszik a magyar rozsnemesítés.

A Kruppa-Mag Kft. alapítója és vezető kutatója, Dr. Kruppa József agrármérnök több évtizedes növény-nemesítési munkája során kiemelt figyelmet fordított azokra a rozstípusokra, amelyek nem kizárólag szemes gabonaként, hanem nagy teljesítményű tömegtakarmány-növényként is hasznosíthatók.

A nemesítési cél ebben az esetben összetett. A szilázscélú fajtának egyszerre kell megfelelő biomasszahozamot, nagy szárazanyag- és energiahozamot, kedvező takarmányozási tulajdonságokat, koraiságot, télállóságot és megfelelő agronómiai teljesítményt biztosítania.

Ez jelentősen eltérhet attól a szemlélettől, amikor egy rozsfajtát elsősorban szemtermés előállítására választanak.

Ryefood - ismert név a hazai rozsszilázs-előállításban

A magyar szilázsrozs-termesztés egyik ismert fajtája a [Ryefood](#), amelyet kifejezetten tömegtakarmányozási célú felhasználásával kapcsolatosan ismerhettek meg a hazai gazdálkodók.

A fajta elterjedése hozzájárult ahhoz, hogy a rozsra egyre több állattartó telepen ne pusztán hagyományos gabonanövényként, hanem a korszerű tömegtakarmány-termelési rendszer egyik lehetséges alappilléreként tekintsenek.

A Ryefood sikere egyúttal megmutatta, hogy a célirányosan megválasztott genetika és a megfelelő termesztéstechnológia együtt képes jelentős értéket teremteni a szarvasmarha-takarmányozás

számára.

Új magyar fajták: V Kruppa József és a KJ Andriska

A magyar szilázsrozs-nemesítés újabb eredményeit képviseli a [VKJ](#) és a [KJA](#) szilázsrozs.

A közölt fajtakísérleti eredmények szerint mindkét fajta figyelemre méltó szárazanyag- és energiahozamot ért el. A VKJ esetében 7,35 t/ha szárazanyag-termést és 115,74 GJ/ha összes energiahozamot, míg a KJA esetében 7,31 t/ha szárazanyag-termést és 115,59 GJ/ha energiahozamot közöltek.

A VKJ szárazanyag-termése a közölt adatok alapján 12,2%-kal haladta meg a standard fajták átlagát.

Különösen érdekes tulajdonságuk a koraiság. A fajták a rendelkezésre álló információk szerint a standardokhoz képest több nappal korábban érhetik el a közvetlenül kalászolás előtti, szilázs célú betakarítás szempontjából kedvező fejlődési állapotot.

Ennek jelentősége túlmutat magán a rozs betakarításán.

Szilázsrozs után jöhet a másodvetés?

A korán betakarított szilázsrozs egyik legnagyobb termesztéstechnológiai előnye, hogy időben felszabadíthatja a területet a következő kultúra számára.

Megfelelő termőhelyi adottságok, talajnedvesség és technológia mellett a rozs után silókukorica, silócirok vagy más nagy biomasszát adó másodvetésű növény kerülhet.

Ez lehetőséget teremthet arra, hogy ugyanazon a területen egy vegetációs időszak alatt két tömegtakarmány-termő kultúrát termessz.

A rendszer sikeressége azonban nagymértékben függ az adott év csapadékviszonyaitól, a talaj vízkészletétől, a rozs betakarításának időpontjától és a másodvetés gyors elvégzésétől. A másodvetés tehát nem tekinthető minden termőhelyen automatikusan biztonságos technológiának, de megfelelő körülmények között jelentősen növelheti az egy hektárról előállítható éves takarmánymennyiséget.

Ebben a rendszerben minden nap számíthat. Ezért különösen értékes lehet egy olyan korai szilázsrozs-fajta, amely megfelelő hozam mellett néhány nappal korábban betakarítható.

Szilázsrozs vagy silókukorica?

A kérdést nem feltétlenül „vagy-vagy” formában érdemes feltenni.

A szilázsrozs és a silókukorica eltérő takarmányozási tulajdonságokkal rendelkező tömegtakarmányt biztosít, ezért a szilázsrozs általában nem egyszerűen a silókukorica helyettesítője.

Sokkal inkább egy olyan kiegészítő tömegtakarmány-forrás, amely segíthet diverzifikálni a takarmánybázist.

A nagy tejtermelésű állományok takarmányadagjának összeállítása minden esetben precíz takarmányozási tervezést igényel. A rozsszilázs tényleges takarmányértékét laboratóriumi vizsgálatok alapján célszerű meghatározni, és az eredmények ismeretében kell beilleszteni a TMR-be.

A fajta, a betakarítás időpontja, a fonnyasztás, a szecskázás és az erjesztés minősége egyaránt jelentősen befolyásolhatja a végtermék beltartalmi és emészthetőségi paramétereit.

Mire figyelj a jó minőségű rozsszilázs készítésekor?

A siker már a megfelelő fajta kiválasztásánál kezdődik, de önmagában a jó genetika nem elegendő.

Fontos a megfelelő vetésidő és állománysűrűség, a kiegyensúlyozott tápanyagellátás, valamint az állomány növényvédelmi állapotának folyamatos figyelemmel kísérése.

Tavasszal pedig a betakarítás időzítése kerül a középpontba.

A kaszálást követően a megfelelő szárazanyag-tartalom elérése érdekében szükség lehet fonnyasztásra. A túl nedves alapanyag kedvezőtlen erjedési folyamatokhoz és csurgaléklé-képződéshez vezethet, míg a túlságosan száraz anyag tömörítése nehezebbé válhat.

A silózás során alapvető fontosságú a megfelelő szecskaméret, a gyors betárolás, az intenzív tömörítés és a légmentes lezárás. A cél a lehető leggyorsabb anaerob környezet kialakítása és a stabil fermentáció biztosítása.

A legjobb fajta takarmányozási potenciálja is csak akkor érvényesülhet, ha a teljes technológiai lánc – a vetéstől egészen a kitárolásig – megfelelően működik.

Miért lehet egyre fontosabb a szilázsrozs Magyarországon?

A hazai állattenyésztésnek egyre szélsőségesebb időjárási környezetben kell biztosítania a stabil és kiszámítható takarmányellátást.

Ebben a helyzetben felértékelődnek azok a növények és termesztési rendszerek, amelyek segítenek megosztani a termelési kockázatokat.

A szilázsrozs egyik legnagyobb előnye éppen ebben rejlik.

Ősszel vethető, jól hasznosíthatja a téli és kora tavaszi csapadékot, tavasszal gyorsan fejlődik, viszonylag korán betakarítható, és megfelelő technológiával értékes tömegtakarmány állítható elő belőle.

A korai betakarítás emellett lehetőséget teremthet a terület további hasznosítására is.

A magyar nemesítésű, célzottan szilázs- és zöldtakarmány-hasznosításra szelektált rozsfajták megjelenése tovább növelheti a kultúra jelentőségét. A Kruppa József nevéhez kötődő nemesítési munka és az olyan fajták, mint a Ryefood, valamint az újabb VKJ és KJA jól példázzák azt a hazai szakmai irányt, amelyben a növény-nemesítés közvetlenül az állattenyésztés és a tömegtakarmány-termelés igényeire keres választ.

Gyakran ismételt kérdések a szilázsrozsról

• Mire használható a szilázsrozs?

Elsősorban kérődzők, ezen belül szarvasmarhák tömegtakarmányozására használható. Megfelelő betakarítás és tartósítás mellett értékes eleme lehet a tejelő- és húsmarha-állományok takarmányozási rendszerének.

- **Mikor kell betakarítani a szilázsrozszt?**

A pontos időpont függ a fajtától, az időjárástól és a takarmányozási céltól. A jó rostemészthetőség érdekében általában a korai, kalászosítás körüli vagy azt közvetlenül megelőző fejlődési állapot kerül előtérbe. A túl késői betakarítással nőhet a hozam, miközben romolhat a rost emészthetősége.

- **Miért fontos a szilázsrozs koraisága?**

A koraiság egyrészt lehetővé teszi a kedvező takarmányozási minőség melletti korai betakarítást, másrészt hamarabb felszabadíthatja a területet a következő növény számára. Kettős termesztési rendszerben akár néhány nap előnynek is komoly jelentősége lehet.

- **Helyettesítheti a szilázsrozs a silókukoricát?**

Nem feltétlenül helyettesítőként érdemes rá tekinteni. A két tömegtakarmány eltérő tulajdonságokkal rendelkezik. A szilázsrozs elsősorban a takarmánybázis diverzifikálásában és a termelési kockázatok megosztásában tölthet be fontos szerepet.

- **Miért fontos a fajta megválasztása?**

A szemes hasznosításra és a szilázs célra nemesített rozsok között jelentős különbségek lehetnek. Szilázs termesztésnél a biomassa mellett a szárazanyag- és energiahozam, a koraiság, a rostemészthetőség, a télállóság és az agronómiai tulajdonságok együttesen határozzák meg a fajta értékét.

Jelentősége

A szilázsrozs ma már jóval több, mint egy alternatív tömegtakarmány-növény. Megfelelő fajtaválasztással és termesztéstechnológiával a biztonságosabb, több lábon álló takarmánytermelési stratégia fontos eleme lehet.

A klímaváltozás, a nyári aszályok és a silókukorica termesztésének növekvő kockázatai mellett különösen nagy értéket képviselhet egy olyan őszi vetésű növény, amely a téli és kora tavaszi vízkészleteket hasznosítva már tavasszal jelentős mennyiségű tömegtakarmányt biztosíthat.

A siker kulcsa azonban mindig a rendszerben való gondolkodás: megfelelő genetika, szakszerű termesztéstechnológia, pontos betakarítási időzítés és gondos tartósítás szükséges ahhoz, hogy a szilázsrozsban rejlő takarmányozási potenciált valóban ki tudj használni.

A szilázsrozs így nem csupán egy újabb növény lehet a vetésforgóban, hanem a klímaváltozáshoz alkalmazkodó, biztonságosabb hazai tömegtakarmány-termelés egyik stratégiai kultúrájává válhat.